

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

จากการสังเกตการพูดของเด็กรุ่นใหม่ในปัจจุบัน (อรุณี อรุณเรือง 1986/2529) พบว่า เด็กเหล่านี้มักพูดเสียงลอย ๆ คือ มีเสียงวรรณยุกต์หลายเสียงที่มีลักษณะไม่ขึ้นหรือตกอย่างชัดเจนแบบเดียวกันหมด ซึ่งบางคนมีลักษณะเช่นนี้ตลอดเวลา แต่บางคนจะมีลักษณะเช่นนี้เฉพาะบางสถานการณ์การใช้ภาษา ทั้งนี้ ได้มีผู้รู้ อาทิ ม.ล.จิรายุ นพวงศ์ (2526: 2) ซึ่งได้ตั้งข้อสังเกตว่า "เป็นเพราะลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์เปลี่ยนไปในเด็กรุ่นใหม่โดยเฉพาะเสียงวรรณยุกต์โท มีการเปลี่ยนแปลงไปคล้ายเสียงวรรณยุกต์ตรี ตัวอย่างเช่น มาก แม่ ลูก ออกเสียงกลายเป็น มาก แม่ ลูก" ม.ล.จิรายุ นพวงศ์ มีความเห็นว่า อาจเป็นเพราะผู้พูดต้องการจะเน้นความ แต่เมื่อเน้นทุกครั้งความหนักแน่นจึงหายไป ทำให้เปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ได้ และกาญจนา นาคสกุล (2529) ได้ให้ข้อสังเกตว่า เสียงวรรณยุกต์โทของเด็กรุ่นใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กชั้นประถม มีการเปลี่ยนแปลงไปคล้ายเสียงวรรณยุกต์ตรี รองลงมาคือเด็กชั้นมัธยมต้นและปลาย ซึ่งอาจเกิดจากอิทธิพลของนักจัดรายการเพลง

ผู้วิจัยมีความสนใจการเปลี่ยนแปลงของลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์โท จึงได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับวรรณยุกต์ในภาษาไทยมาตรฐานตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา จากผลงานของแบรดเลย์ (Bradley 1911) และข้อมูลของดาเนียล โจนส์ (Daniel Jones) อ้างถึงในเกรียสัน (Grierson 1928: 11) เฮนเดอร์สัน (Henderson 1949) เอแบริมสัน (Abramson 1962) และเฮนเดอร์สัน (Henderson 1982) ซึ่งได้ศึกษาวรรณยุกต์ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ทั้งทางกลสัทศาสตร์และสัทสัทศาสตร์ ผู้วิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์โทมิได้เพิ่งเกิดขึ้น เท่าที่มีผู้ได้ศึกษาและบันทึกให้ค้นคว้าอ้างอิงได้นั้น การเปลี่ยนแปลงนี้ได้เกิดขึ้นโดยตลอดตั้งแต่ต้นศตวรรษนี้มาจนกระทั่งปัจจุบัน

นอกจากศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำรายงานประกอบวิชาสัมมนา ระบบเสียง (อรุณี อรุณเรือง 2529) เรื่องการแปรของวรรณยุกต์โท ตรี จัตวา ในภาษาไทย ปัจจุบัน ตามระดับอายุ โดยศึกษาลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์จากเด็กรุ่นใหม่อายุ 17 และ 19 ปี และกลุ่มผู้ใหญ่อายุ 40 และ 45 ปี ในปี 2529 พบว่า ลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์โทของเด็กรุ่นใหม่ต่างไปจากลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์โทของกลุ่มผู้ใหญ่ (ดูรายละเอียดในบทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม)

จากการเปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์ในภาษาไทย ผู้วิจัยพบว่า ลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์ของกลุ่มผู้ใหญ่หลายเสียง มีลักษณะใกล้เคียงกับเอแบรมสัน (Abramson 1962) อาทิเช่น วรรณยุกต์โท ตรี และ จัตวา แต่ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาการแปรเฉพาะวรรณยุกต์โท เนื่องจากว่าเป็นวรรณยุกต์ที่มีคนสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงมากกว่าวรรณยุกต์อื่น ๆ นอกจากนั้น ยังมีลักษณะทางสัทศาสตร์ และลักษณะการแปรที่น่าสนใจมาก เพราะผู้วิจัยพบว่า ลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์โทของเด็กรุ่นใหม่คล้ายกับลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์ตรีของกลุ่มผู้ใหญ่

นอกจากจะใช้เกณฑ์ระดับอายุของผู้พูดมาเป็นปัจจัยต่อการศึกษาการแปรของวรรณยุกต์โทแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมีการศึกษาการแปรของวรรณยุกต์โทในภาษาไทยกรุงเทพฯ ในแง่วัจนลีลาด้วย เนื่องจากมีผู้รู้บางท่านสังเกตเห็นว่า เด็กวัยรุ่นบางคนมีการแปรของวรรณยุกต์ตลอดเวลา แต่บางคนกล่าวว่า การแปรเกิดเฉพาะบางสถานการณ์เท่านั้น

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาการแปรของวรรณยุกต์โทตามกลุ่มอายุ และวัจนลีลา ในด้านกลุ่มอายุ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มอายุ เนื่องจากผู้วิจัยพบว่า ลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์โทซึ่งมีผู้ศึกษาไว้ใน ค.ศ. 1911 และ 1928 คล้ายกัน จึงอาจถือเป็นรูปแปรของวรรณยุกต์โทในช่วงต้นศตวรรษ เทียบได้กับวรรณยุกต์ของคนรุ่นอายุ 60 ปีขึ้นไป ส่วนลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์โทในผลงาน ปี ค.ศ. 1949 และ 1962 ก็ใกล้เคียงกัน จึงอาจถือเป็นรูปแปรของวรรณยุกต์โทในช่วงกลางศตวรรษ เทียบได้กับวรรณยุกต์ของคนรุ่นอายุปานกลางราว 40 ปี และลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์โทผลงาน ปี ค.ศ. 1982 และ 1986 (พ.ศ. 2529) คล้ายคลึงกัน จึงอาจถือเป็นรูปแปรของวรรณยุกต์โทในช่วงปลายศตวรรษ เทียบได้กับวรรณยุกต์ของคนรุ่นเด็กราว 10-20 ปี ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มอายุออกเป็น 3 กลุ่มให้สอดคล้องกับช่วงของศตวรรษดังกล่าว คือ อายุ 55-60 ปี, 35-40 ปี และ 15-20 ปี

เพื่อศึกษาการแปรของวรรณยุกต์โทที่พบในการศึกษาเบื้องต้นว่ามีการแปรใน 3 ช่วงระยะเวลาที่ต่างกัน คือ ใน ค.ศ. 1911 และ 1928, ใน ค.ศ. 1949 และ 1962 และใน ค.ศ. 1982 และ 1986 (พ.ศ. 2529) โดยผู้วิจัยเห็นว่า กลุ่มประชากรในสังคมที่มีอายุต่างกัน ในช่วงเวลาปัจจุบันสามารถจะเป็นตัวแทนแสดงความเปลี่ยนแปลงของการใช้ภาษาใน 3 ช่วงระยะเวลาได้ (ดูรายละเอียดในบททวนวรรณกรรมเกี่ยวกับเรื่อง ช่วงเวลา) ส่วนในด้าน วจนลีลา ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาการใช้ภาษา 2 แบบ คือ การอ่าน และการพูดแบบไม่เป็นทางการ

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์รูปแปรของวรรณยุกต์โทที่ปรากฏในการอ่าน และการพูดแบบไม่เป็นทางการของผู้พูดภาษาไทยกรุงเทพฯ 3 กลุ่มอายุ
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแปรของวรรณยุกต์โทกับอายุและวจนลีลา

1.3 สมมุติฐาน

1. วรรณยุกต์โทในภาษาไทยกรุงเทพฯ มีการแปรไปตามระดับอายุของผู้พูด 3 ระดับอายุ คือ กลุ่มอายุ 55-60 ปี จะใช้รูปแปรวรรณยุกต์โท กลาง-ตก, กลุ่มอายุ 35-40 ปี จะใช้รูปแปรวรรณยุกต์โท สูง-ตก และกลุ่มอายุ 15-20 ปี จะใช้รูปแปรวรรณยุกต์โท กลาง-ขึ้น-กลาง
2. การใช้วรรณยุกต์โทในภาษาไทยกรุงเทพฯ มีการแปรไปตามวจนลีลาแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1. ศึกษากลุ่มประชากร 3 กลุ่มอายุ โดยสุ่มตัวอย่างผู้พูดอายุ 55-60 ปี และ 35-40 ปี จากกลุ่มคณาจารย์คณะอักษรศาสตร์ และครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งนี้

เพราะผู้วิจัยได้กำหนดที่จะศึกษาเฉพาะเพศหญิง และทั้ง 2 คณะก็มีอาจารย์ผู้หญิงจำนวนมากพอที่จะสุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลได้ สำหรับกลุ่มประชากรอายุ 15-20 ปี ได้สุ่มตัวอย่างจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนศึกษานารี ซึ่งเป็นโรงเรียนสตรีโดยเฉพาะ

2. ศึกษาเฉพาะวรรณยุกต์โทที่ปรากฏในประโยคต่อเนื่องในการให้สัมภาษณ์ และการอ่านของกลุ่มตัวอย่างโดยไม่รวมการใช้ภาษาแบบอื่น ๆ

3. ศึกษาเฉพาะวรรณยุกต์โทในพยางค์ที่ลงเสียงหนัก (stressed syllable) และเสียงหนักพิเศษ (prominent stressed syllable) เท่านั้น เนื่องจากวรรณยุกต์ในพยางค์ที่ไม่ลงเสียงหนัก (unstressed syllable) จะมีลักษณะการแปรต่างออกไป

4. ศึกษาเฉพาะในทำนองเสียงแบบบอกล่า (tone 1-intonation) เท่านั้น

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ความรู้เพื่อยืนยันข้อสังเกตว่าวรรณยุกต์โทในภาษาไทยกรุงเทพฯ มีการแปรหรือไม่ อย่างไร

2. ได้ทราบว่า วรรณยุกต์โทมีการแปรอย่างไร ในการแปรตามระดับอายุของผู้พูด และวันจันลิสลา

3. เป็นประโยชน์ในการศึกษาวรรณยุกต์ในภาษาไทยต่อไป

4. ผลของการศึกษาอาจเป็นหลักฐานที่ชี้ให้เห็น ความเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่กำลังเกิดขึ้นในภาษาไทยกรุงเทพฯ

5. เป็นแนวทางในการศึกษาในเชิงวันจันลิสลา

1.6 ตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรทางภาษา และตัวแปรทางสังคมที่จะใช้ศึกษาการแปรของวรรณยุกต์โทในภาษาไทยกรุงเทพฯ ดังนี้

1.6.1 ตัวแปรทางภาษา (linguistic variables)

ตัวแปรภาษาที่จะใช้ศึกษาในงานวิจัยนี้ คือ ตัวแปร "วรรณยุกต์โท" ซึ่งจะมีบริบทเฉพาะคือ อยู่ในคำที่ลงเสียงหนัก และเสียงหนักพิเศษเท่านั้น มีรูปแปร (variants) จากการสังเกตเบื้องต้น 3 รูปแปร คือ

1. รูปแปรวรรณยุกต์โท กลาง-ตก [ʔ 31]

มีลักษณะจุดเริ่มต้นของเสียงในระดับ 3 และตกทันทีมายังระดับ 1 และมีเสียงกักเส้นเสียงตอนท้ายด้วย

2. รูปแปรวรรณยุกต์โท สูง-ตก [ʔ 451]

มีลักษณะจุดเริ่มต้นของเสียงในระดับ 4 เสียงจะยกขึ้นไปยังระดับ 5 ในช่วงแรก และจะตกทันทีมายังระดับ 1 และมีเสียงกักเส้นเสียงตอนท้าย

3. รูปแปรวรรณยุกต์โท กลาง-ขึ้น-กลาง [ʔ 343]

มีลักษณะจุดเริ่มต้นของเสียงในระดับ 3 เสียงจะยกขึ้นไปยังระดับ 4 ในช่วงกลาง และคงระดับอยู่ระยะหนึ่งก่อนจะตกข้างท้ายมายังระดับ 3

โดยปกติ ลักษณะของวรรณยุกต์โทในภาษาไทยมาตรฐานที่มีคนกล่าวถึงในงานวิจัยต่าง ๆ ในปัจจุบันจะมีลักษณะแบบรูปแปรวรรณยุกต์โท สูง-ตก ซึ่งมีเสียงตกข้างท้ายของวรรณยุกต์โทในพยางค์เป็น เป็นลักษณะเสียงกักเส้นเสียงตอนท้าย (glottalized ending) ด้วย

1.6.2 ตัวแปรทางสังคม (social variables)

ตัวแปรทางสังคมที่ใช้ในงานวิจัยนี้ประกอบด้วยตัวแปรอายุ (age) และตัวแปรวัจนลีลา (style) ผู้วิจัยได้แนวคิดมาจากงานของลาบอฟ (Labov 1972 a, b, c, d และ e) โรเมน (Romaine 1978) และ แสงจันทร์ (2529) (ดูรายละเอียดในบททวนวรรณกรรม) รวมทั้งการสังเกตและเก็บข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ

ตัวแปรทางอายุ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มอายุ คือ

1. กลุ่มอายุ 55-60 ปี
2. กลุ่มอายุ 35-40 ปี
3. กลุ่มอายุ 15-20 ปี

ตัวแปรทางวจนลีลา แบ่งออกเป็น 2 ลีลา คือ

1. การสัมภาษณ์ (interview style) แทนวจนลีลาแบบไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยได้แบ่งวิเคราะห์ออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ก. การสัมภาษณ์ช่วงต้น เป็นช่วงเริ่มต้นการสัมภาษณ์ ผู้ถูกสัมภาษณ์จะให้ข้อมูลส่วนตัว เนื้อหาจะเป็นทางการมากกว่าช่วงหลังของการสัมภาษณ์

ข. การสัมภาษณ์ช่วงท้าย หลังจากให้สัมภาษณ์เป็นระยะเวลาานพอสมควรแล้ว ผู้ถูกสัมภาษณ์จะเกิดความรู้สึกเป็นกันเองขึ้น เนื้อหาในช่วงนี้จะเกี่ยวกับเรื่องทั่ว ๆ ไปที่ผู้ถูกสัมภาษณ์สนใจ และชื่นชอบ ดังนั้นการใช้ภาษาในช่วงนี้จะมีลักษณะไม่เป็นทางการมากขึ้น

2. การอ่าน (reading style) แทนวจนลีลาแบบเป็นทางการ หลังจากการสัมภาษณ์ ผู้ถูกสัมภาษณ์จะอ่านบทความที่เตรียมไว้ให้